

УДК 811.111:808.5:347.965

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ МОВЛЕННЕВОГО ВПЛИВУ НА СУД ПРИСЯЖНИХ У ЗАХИСНИХ ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ АДВОКАТІВ

В. І. Куковська

Чернівці, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
vita354@rambler.ru

Стаття присвячена вивченню ролі стилістичних фігур у здійсненні ефективного мовленнєвого впливу на суд присяжних. Виступ адвоката у суді поєднує в собі ознаки як офіційно-ділового, так і ораторського стилю, що характеризується формуванням складних стильових відносин між його оцінно-емоційними компонентами та логічними умовиводами. Тому, даний тип промови як особливий вид ораторства виступає інструментом емоційно-риторичного впливу на свідомість судової аудиторії. У результаті проведеного аналізу встановлено, що загалом захисник у своїй промові використовує стилістичні фігури синтаксичного рівня. Цей факт можна пояснити тим, що адвокатський виступ здійснює ментальну сугестію як з боку емоційного впливу, так і зі сторони логічних розмірковувань. Останнє репрезентується за рахунок синтаксичних конструкцій, оскільки, починаючи ще з Античної Греції, синтаксис вважався частиною логіки. Зроблено висновок про те, що для здійснення ефективного мовленнєвого впливу адвокат у своєму виступі найчастіше використовує риторичні запитання, повтори, пряму мову, еліпсиси та апозіопезиси.

Ключові слова: захисна промова, мовленнєвий вплив, офіційно-діловий стиль, ораторська промова, стилістичні фігури.

Вступ. Судова промова як вид авторського монологу є складовою діалогу, що має місце між сторонами звинувачення і захисту протягом всього судового процесу. Такий діалог відбувається також між захисником і присяжними і прокурором та присяжними і проголошується з конкретною метою. Для прийняття присяжними потрібного для захисника рішення адвокат використовує вербальні засоби як логічного аргументування, так і емоційного впливу.

Незважаючи на комплексні дослідження особливостей судової промови, функціонування стилістичних фігур у текстах американських захисних адвокатських промов вивчено недостатньо. Цей факт, а також лінгвогносеологічна важливість проблеми мовленнєвої сугестії та шляхів її реалізації під час людської комунікації визначає **актуальність** даної роботи.

Мета статті полягає у виявленні інтенціонального навантаження стилістичних фігур, які використовуються в промовах адвоката для здійснення ефективного мовленнєвого впливу на свідомість присяжних у суді.

Поставлена мета мотивує **завдання** дослідження: вивчення стильової приналежності адвокатської промови; уточнення поняття «захисна промова» з огляду її стильових особливостей; з'ясування типів стилістичних фігур, які найчастіше використовуються в промові адвоката; дослідження ролі найчастіше вживаних стилістичних фігур у здійсненні ефективно мовленнєвої сугестії на суд присяжних.

Стилістична природа захисної промови. Захисна промова, знаходячись у форматі інституційного дискурсу з одного боку, а з іншого – на перетині текстових особливостей офіційно-ділових паперів і ораторської промови, характеризується формуванням складних стильових відносин між логічним та емоційними компонентами. Ми вважаємо, що даний вид судової промови, являє собою складний риторичний функціональний стиль, який об'єктивується в умовах офіційно-ділового спілкування. Водночас, О. Старченко зазначає, що головною відмінністю даного типу промови як функціонального стилю є

жорстка регламентованість мови, конвенціональність мовних форм і одночасно з цим поєднання клішованих лінгвістичних засобів офіційно-ділової мови з усно-розмовними формами [12, с. 195].

У той же час, як зазначає В. Девяткіна, стильові параметри захисної промови «значною мірою рухомі, що зумовлено широкою свободою у виборі мовцем ораторської цілі в усній формі промови» [2, с. 3]. Для впливовості та ефективності даного типу промов, на думку А. Коні, «потрібна яскрава форма, в якій виблискує багаття думки та щирість почуття» [9, с. 263], що, в свою чергу, допомагає активізувати як розуміння, так і емоційне сприйняття адвокатської промови.

На відміну від традиційного розуміння юридичних текстів, що характеризуються відсутністю експресивної лексики, прийоми емоційно-ментального впливу, вживання яких засвідчено у досліджуваних захисних промовах, допомагають зробити промову яскраво вираженою.

Вміння вдало використовувати фігури мови репрезентує в деякій мірі ступінь майстерності судового ратора, оскільки, як зазначають науковці «майстерність публічного виступу визначається ясно сформульованою ідеєю, переконливою аргументацією, пропорційним поєднанням раціональних та емоціональних елементів і хорошим контактом з аудиторією і, звичайно, живим та образним мовленням» [8, с. 57].

Стилістичні фігури захисної промови. У процесі дослідження тексту захисних промов адвоката виявлені засоби мовленнєвого впливу на рівні стилістики. Як свідчать результати аналізу, загалом стилістичні засоби об'єктивуються на синтаксичному рівні. Цей факт можна пояснити тим, що адвокатський виступ здійснює ментальну сугестію як з боку емоційного впливу, так і з сторони логічних розмірковувань. Останнє репрезентується за рахунок синтаксичних конструкцій, оскільки, починаючи ще з Античної Греції, синтаксис вважався частиною логіки.

Найбільш вживаними стилістичними фігурами у досліджуваних промовах є риторичні запитання, повтори, пряма мова, еліпсиси та апозіопезис (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Стилістичні фігури, вжиті в американських адвокатських промовах

№	Стилістичний засіб	Кількість	% вживання
1	Риторичне запитання	420	29,09
2	Повтор	283	19,61
2.1	анафора	156	10,8
2.2	епіфора	32	2,22
2.3	анадиплозис	31	2,15
2.4	рамкова конструкція	33	2,29
2.5	Лексичний повтор	31	2,15
3	Пряма мова	182	12,6
4	Еліпсис	119	8,24
5	Апозіопезис	101	6,99
6	Непряма мова	59	4,09
7	Паралельні конструкції	57	3,95
8	Інверсія	46	3,19
9	Перелічення	39	2,7
10	Відокремлені конструкції	25	1,73
11	Метафори	24	1,66
12	Асиндетон	21	1,45
13	Порушення фразеологічних єдностей	21	1,45
14	Полісиндетон	14	0,97
15	Гіпербола	12	0,83
16	Епітет	6	0,42
17	Антитеза	5	0,35

18	Напруження («suspense»)	4	0,28
19	Метонімія	3	0,21
20	Зевгма	1	0,07
22	Іронія	1	0,07
23	Порівняння	1	0,07
Всього		1444	100

Найчастіше в адвокатській промові зустрічаються риторичні запитання (трохи більше за 29% від загальної кількості вживаних стилістичних засобів). Відсутність запитальної цілеустановки у самому змісті риторичного запитання формує «фразу зі стверджувальним змістом у формі запитальної конструкції» [3, с. 250]. Дисонанс між контентом та формою риторичного запитання з одного боку надає їм емоційно-експресивної конотації, а з іншого – «за допомогою певних мовленнєвих конструкцій направляє увагу респондента на самого себе, а потім на його реальні та уявні потреби» [5], створюючи, таким чином, ситуацію довірливого спілкування та викликаючи бажання погодитися чи заперечити у відповідь на слова адвоката.

Перебуваючи на перетині стилістичних та синтаксичних засобів привертання уваги, риторичні питання спонукають присяжних до активного сприйняття інформації та залучають їх до спільного пошуку істини і справедливості та, водночас, спрямовують їх до прийняття правильних, потрібних для захисника висновків. Наприклад: «*Doesn't it make sense that that is the law?*» [17].

Для підсилення виразності висловлювання у досліджуваних промовах адвокат вживає повтори (у близько 20% випадків). Як зазначає А. Смирнов, «повторення виконує неоднакову роль на різних етапах запам'ятовування. Спочатку воно пов'язано із загальним орієнтуванням у структурі та змісті матеріалу, потім з його смисловим групуванням, з виділенням опорних пунктів і т. п.» [11].

Привертаючи увагу слухача, з одного боку, з іншого, за допомогою повторів адвокат логічно виокремлює найбільш важливу інформацію у реченні, оскільки, як зазначає А. Селяєв, «до найважливіших прагматичних функцій повторів належить емпатичне виділення суб'єктивно значущої інформації» [10, с. 90]. При цьому, «він також перешкоджає сприйняттю інших ідей» [6, с. 512] та «впливає на емоції, думки та вчинки адресата шляхом прагматичного впливу на реципієнта» [7, с. 15]. У той же час, повтор мовленнєвої одиниці завжди виконує особливе комунікативне завдання, при чому мовленнєва одиниця не залишається тотожною сама собі; вона не лише змінює свою вихідну емоційно-оцінну конотацію, але може частково змінити і своє предметно-логічне значення [1, с. 138; 4, с. 9]. Зважаючи на те, що початок речення краще запам'ятовується, повтор початкових частин працює як включення загального механізму реагування та дає стимул для закріплення потрібних адвокату установок у суді присяжних. Наприклад: «*She is a good employee. She was a good mother, still is a good mother. She is a compassionate person. She is a person who, up until this tragic event, didn't understand the need to say no to people in trouble, to people who came to her for help*» [15].

Третім за частотністю вживання стилістичним засобом у досліджуваних промовах є «пряма мова», яка на відміну від непрямой (зустрічається тільки у близько 4% випадків) використовується адвокатами у три рази більше (у 12,6% випадків) з метою краще репрезентувати особистість підзахисного на судовому засіданні та дати присяжним почути його думки. В умовах судового засідання такий спосіб комунікації набагато ефективніший, ніж спілкування через третю особу, оскільки таким чином створюється ефект особистої участі підзахисного

у спілкуванні із присяжними. Наприклад: «...*he can say «Wait. It's not me. I'm a citizen, I'm in a class known as U. S. persons, but we've got this law talking about persons and individuals, which is, the way I find it, is not me»* (Closing Argument by Mr. Becraft. Tommy Cryer case) [16].

На четвертому місці за частотністю вживання знаходиться еліпсис, який зустрічається у 8% випадків. Проте, слід зазначити, що пропущені елементи речення підлягають легкому відновленню у свідомості комунікатив завдяки контексту речення. Використовуючи даний прийом у своїй промові, адвокат робить її живою та динамічною та надає їй характеристик розмовної мови. Зауважимо, що в основній масі еліптичних речень опущено підмет із збереженням присудка, тому що, зберігаючи дієслова, адвокат відтворює картину дій у свідомості присяжних. Ми вбачаємо причину еліпсису підмету в тому, що діяч процесу всім відомий, і це, в основному, підзахисний. Наприклад: «*Said so from the very beginning*» [14].

Також у захисній промові вживається неочікуваний обрив мови (анадиплозис) (у 7% випадків). Цей прийом надає можливість слухачу самому відтворити відсутні ланки в оповіді, допомагає присяжним заповнити лакуни по принципу, вигідному адвокату. Наприклад: «*I asked her—I was thinking about this case...*» [13].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що адвокатська промова характеризується стильовою неоднорідністю, що викликана особливостями риторичної моделі побудови самої промови та змагальним принципом під час судового засідання. Стильова формалізованість юридичних текстів разом з експресивно-оцінною та емоційною лексикою надає аксіологічну маркованість вербальному відновленню фактів та ходу подій. При цьому, кожний з найбільш вживаних стилістичних засобів використовується адвокатом з певною метою, а саме риторичні запитання сприяють зведенню спілкування захисника та аудиторії на особистісну основу; повтори здійснюють загальний психологічний принцип запам'ятовування важливої інформації; пряма мова передає голос та думки підзахисного; еліпсиси підштовхують аудиторію до власних умовиводів; апозіопезис дає можливість присяжним самим зробити висновки. **Перспективою** подальших досліджень ми вважаємо компаративне дослідження функціонування стилістичних фігур та троп різного рівня у композиційних частинах адвокатської промови та їхньої ролі у здійсненні мовленнєвої сугестії на суд присяжних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Стилистика декодирования / И. В. Арнольд. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Девяткина В. В. Современная речь адвоката в системе функциональных стилей литературного русского языка : автореф. дис. на соискание учёной степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 „Русский язык” / В. В. Девяткина. – Саратов, 2006. – 20 с.
3. Зарецкая Е. Н. Риторика : Теория и практика речевой коммуникации / Зарецкая Е. Н. – М. : Дело, 1998. – 480 с.
4. Змиевская Н. А. Лингвистические особенности дистантного повтора и его роль в организации текста (на материале английской и американской прозы) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Н. А. Змиевская. – М., 1978. – 25 с.

5. Ильинский С. В. Общественные связи. Реклама. Маркетинг. Нейролингвистическое программирование. Оперативный словарь-справочник / С. В. Ильинский. – М. : АСТ, Восток-Запад, – 2006. – 480 с.

6. Московичи С. Наука о массах / С. Московичи // Психология масс : хрестоматия. – Самара : Изд. дом Бахрах, 1998. – С. 397–535.

7. Пишна Л. М. Повтори як засіб вираження авторської модальності та прагматичної настанови тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л. М. Пишна. – К., 1996. – 22 с.

8. Попова Т. Г. Об особенностях судебной речи / Т. Г. Попова, М. Н. Федулова // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Лингвистика. – 2010. – № 1 (177). – С. 57-59.

9. Русская риторика: хрестоматия / [авт.-сост. Л. К. Граудина]. – М. : Просвещение: «Учеб. лит.», 1996. – 559 с.

10. Селяев А. В. Сопоставительный анализ лингвистических средств выражения положительных и отрицательных эмоций в британском и американском вариантах английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Селяев Андрей Васильевич. – Н. Новгород, 1995. – 211 с.

11. Смирнов А. А. Проблемы психологии памяти / Смирнов А. А. – М. : Просвещение, 1966. – 423 с.

12. Старченко Е. Н. Роль просодических средств воздействия на речь участников судебного процесса / Е. Н. Старченко // Ученые записки ТНУ. Филология. – 2006. – Т. 19 (58), № 4. – С. 195–200.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

13. Closing argument of Johnnie Cochran (excerpts) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/Simpson/cochranclose.html>. – Title from the screen.

14. Lloyd Long Court Case Transcript (part 7) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://home.hiwaay.net/~becraft/LloydLong7.htm>. – Title from the screen.

15. Sample Closing Arguments Transcripts [Electronic resource]. – Mode of access: http://defensewiki.ibj.org/index.php/Sample_Closing_Arguments_Transcripts. – Title from the screen.

16. Tom Cryer Trial - Volume 4 - Truth Attack [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.truth-attack.com/jml/images/stories/PDF/Cryer_trial_Volume_IV.pdf. – Title from the screen.

17. USA vs. Vernice Kuglin [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.constitution.org/tax/us-ic/kuglin/kuglin_transcript_030807_vol_4.txt. – Title from the screen.

REFERENCES

1. Arnol'd, I.V. (1990). Stilistika sovremennogo anglijskogo jazyka : Stilistika dekodirovanija [The stylistics of Modern English Language: Stylistics of decoding]. Moscow, Russia: Prosveshhenie Publ [in Russian].

2. Devjatkina, V. V. (2006). Sovremennaja rech' advokata v sisteme funkcional'nyh stilej literaturnogo russkogo jazyka [Modern barrister's speech in the system of functional styles of the Russian literary language]. Extended abstract of candidate's thesis. Saratov, Russia [in Russian].

3. Zareckaja, E. N. (1998). Ritorika : Teoriya i praktika rechevoj kommunikacii [Rhetoric: Theory and practice of speech communication]. Moscow, Russia: Delo Publ. [in Russian].

4. Zmievskaja, N. A. (1978). Lingvisticheskie osobennosti distantnogo povtora i ego rol' v organizacii teksta (na materiale anglijskoj i amerikanskoj prozy) [Linguistic features of distant repetition and its role in the organization of the text (based on English and American literature)]. Extended abstract of candidate's thesis. Moscow, Russia [in Russian].

5. Il'inskij, S. V. (2006). Obshhestvennye svjazi. Reklama. Marketing. Nejro-lingvisticheskoe programmirovanie. Operativnyj slovar'-spravochnik [Public relations.

Advertisement. Marketing. Neuro-linguistic programming. Operational Dictionary Directory]. Moscow, Russia: AST, Vostok-Zapad Publ. [in Russian].

6. Moskovichi, S. (1998). Nauka o massah [The science of the masses]. Samara, Russia: Izd. dom Bahrah Publ. [in Russian].

7. Pishna, L. M. (1996). Povtori jak zasib virazhennja avtors'koї modal'nosti ta pragmatichnoї nastanovi tekstu [Repetition as means of expressing author modality and pragmatic text guidance]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].

8. Popova, T. G. (2010) Ob osobennosti sudebnoj rechi [On the features of judicial speech] Vestny`k Yuzhno-Ural`skogo gosudarstvennogo uny`versy`teta. Sery`ya: Ly`ngvy`sty`ka, 1 (177), 57-59 [in Russian].

9. Graudina, L. K. (Ed.). (1996). Russkaja ritorika : hrestomatija [Russian rhetoric: a reader]. Moscow, Russia: Prosveshhenie: «Ucheb. lit.» Publ. [in Russian].

10. Seljaev, A. V. (1995). Sopostavitel'nyj analiz lingvisticheskikh sredstv vyrazhenija polozhitel'nyh i otricatel'nyh jemocij v britanskom i amerikanskom variantah anglijskogo jazyka [Comparative analysis of linguistic means of expression of positive and negative emotions in British and American English]. Candidate's thesis. Novgorod, Russia [in Russian].

11. Smirnov, A. A. (1996). Problemy psihologii pamjati [Problems of the psychology of memory]. Moscow, Russia: Prosveshhenie Publ. [in Russian].

12. Starchenko, E. N. (2006). Rol' prosodicheskikh sredstv vozdejsťvija na rech' uchastnikov sudebnogo processa [The role of prosodic means of influence on speech of trial participants]. Uchenye zapy`sky` TNU. Fy`lology`ya. V. 19 (58), no. 4, 195–200.

В. И. Куковская. Стилистические средства речевого влияния на суд присяжных в защитительных речах американских адвокатов.

Статья посвящена изучению роли стилистических фигур в осуществлении эффективного речевого воздействия на суд присяжных. Выступление адвоката в суде сочетает в себе признаки как официально-делового, так и ораторского стиля, характеризующегося формированием сложных стилистических отношений между его оценочно-эмоциональными компонентами и логическими умозаключениями. Данный тип речи как особый вид ораторства выступает инструментом эмоционально-риторического воздействия на сознание судебной аудитории. В результате проведенного анализа установлено, что в целом защитник в своей речи использует стилистические фигуры, главным образом, синтаксического уровня. Этот факт можно объяснить тем, что адвокатское выступление осуществляет ментальную суггестию как со стороны эмоционального воздействия, так и со стороны логических рассуждений. Последнее осуществляется за счет синтаксических конструкций, поскольку, начиная еще с Античной Греции, синтаксис считался частью логики. Сделан вывод о том, что для осуществления эффективного речевого воздействия адвокат в своем выступлении чаще всего использует риторические вопросы, повторы, прямую речь, эллипсисы и апозиопезисы.

Ключевые слова: защитительная речь, речевое влияние, официально-деловой стиль, ораторская речь, стилистические фигуры.

V. I. Kukovska. American defensive speeches: Stylistic means of speech impact on the jury.

The article is dedicated to the investigation of the role of stylistic figures in exerting an effective speech impact on the jury. A defensive speech on a trial combines features of all functional styles, but mostly it demonstrates features of both the style of official documents and oratory, characterized by the formation of complex stylistic relationships between its evaluative-and-emotional components and logical reasoning. Therefore, this type of speech as a special kind of oratory is an instrument of emotional and rhetorical impact on the consciousness of the judicial audience. The analysis has found that, in general, the barrister uses stylistic figures of the syntactic level in his speech. This phenomenon can be explained by the fact that the defense attorney makes a mental suggestion on the part of both the emotional impact, and logical reasoning. The latter is carried out mainly by syntactic means since, beginning with Ancient Greece, syntax has been considered to be part of logic. The author makes a conclusion about the barrister's exerting an effective speech impact on the audience mainly due to the use of rhetorical questions, repetition, direct speech, ellipsis and aposiopesis in his speech.

Key words: defensive speech, speech impact, the style of official documents, oratory, stylistic devices.